

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, ректора
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира
Винниченка Соболя Євгена Юрійовича – на дисертацію Кривов'яз
Еліни Сергіївни «Адміністративно-правові засади державного
регулювання нафтогазової галузі», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 –
адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дослідження. Нафтогазова галузь відіграє ключову роль в економіці та енергетичній безпеці України, забезпечуючи державу власними енергоресурсами, сприяючи наповненню бюджету та створенню робочих місць. Видобуток, транспортування та переробка нафти й газу є стратегічними напрямками, які визначають рівень енергетичної незалежності держави та її стійкість до зовнішніх викликів. Нафтогазова галузь також має значний вплив на промисловість, оскільки паливо та енергоресурси є критично важливими для виробництва, транспорту та житлово-комунального сектору. Крім того, через транзит природного газу Україна залишається важливим гравцем на європейському енергетичному ринку, що зміцнює її геополітичні позиції. Успішний розвиток цієї сфери сприяє економічному зростанню, інвестиційній привабливості та підвищенню добробуту населення. Таким чином, актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Кривов'яз Еліни Сергіївни «Адміністративно-правові засади державного регулювання нафтогазової галузі» не може викликати жодних сумнівів.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до сучасних наукових програм, планів, тем.

Необхідно відзначити, що представлена до захисту дисертація характеризується ознакою єдності змісту. Кожен наступний підрозділ логічно

витікає із попереднього. Позиції, які формулює та відстоює авторка роботи, ґрунтуються на останніх досягненнях правової науки та актуальній нормативно-правовій базі. Варто зауважити, що наукові положення дисертаційної роботи об'єктивно відображають реальний стан розвитку знання про проблеми теорії та практики державного регулювання нафтогазової галузі. Дисертацію слід оцінити, як науково-дослідну роботу, що є закінченою.

Дисертаційна робота Кривов'яз Е.С. поглиблює і доповнює існуючий масив знань у відповідній сфері, а викладені вище обставини підкреслюють актуальність, своєчасність, суспільну значимість та важливість дослідження порушеної проблематики.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційне дослідження Кривов'яз Е.С. ґрунтується на використанні сучасної методології пізнання складних правових явищ, яка передбачає поєднання як загальнонаукових, так і спеціальних наукових методів, зокрема таких як діалектичний, компаративний, логіко-семантичний, методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції тощо. Їх застосування визначило логічну побудову дисертації та дозволило послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і завдання, поставлені на початку дослідження.

Безсумнівною перевагою роботи є використання великого обсягу нормативно-правових актів, як законодавчих, так і підзаконних, загальнотеоретичних наукових праць українських вчених, розробок фахівців у галузі теорії права, адміністративного права, фінансового права, податкового права, офіційних статистичних матеріалів, тощо.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертаційне дослідження є одним із перших комплексних монографічних досліджень, в якому розкрито сутність та узагальнено особливості адміністративно-правових засад державного регулювання нафтогазової галузі, а також надано науково-обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративно-правового регулювання

відповідних суспільних відносин, з урахуванням сучасних викликів, загроз та потреб.

Варто відмітити пункти наукової новизни, які запропоновано здобувачкою вперше:

- виділено коло ключових принципів державного регулювання нафтогазової галузі України, до яких віднесено наступні: принцип законності державного регулювання; принцип рівності у державному регулюванні; принцип безпеки нафтогазової галузі; принцип економічного росту та розвитку галузі; принцип підтримки інвестицій; принцип стимулювання внутрішньо-державного видобутку;

- обґрунтовано, що реалізація цінової та тарифної політики в нафтогазовому комплексі забезпечується через кілька основних механізмів: 1) регуляторних (наявність нормативно-правового підґрунтя для здійснення відповідної діяльності); 2) організаційно-управлінські (чітко визначено коло суб'єктів, що відповідають за формування та реалізацію цінової та тарифної політики у відповідній сфері, а також взаємодія між ними); 3) економічні, що передбачають застосування ринкових інструментів для визначення цін і тарифів, наприклад: моніторинг та аналіз нафтогазового ринку; 4) фіскальні механізми; 5) нагляд і контроль;

- запропоновано авторське визначення поняття гарантій дотримання прав суб'єктів відносин, які виникають з приводу державного регулювання нафтогазової галузі, до яких в свою чергу віднесено: 1) нормативно-правові гарантії (конституційні, законодавчі, тощо) 2) гарантії правового захисту; 3) економічні гарантії; 4) політичні гарантії; 5) адміністративні (організаційно-управлінські) гарантії; 6) екологічні гарантії; 7) соціальна відповідальність; (с.21–22).

Позитивно слід визначити наступні наукові положення, які віднайшли своє відображення в дисертаційному дослідженні:

- акцентовано увагу на тому, що нафтогазова галузь представляє натуралізовану частину національної економіки, яка передбачає взаємодію не

тільки з фінансовими ресурсами, зокрема, грошовими коштами, цінними паперами і таке інше, а й реальним предметом – корисними копалинами. Така діяльність має власну економічну витратність та перспективу отримання надприбутків, що критично впливають на державний бюджет, сприяють підвищенню стабільності й незалежності країни, надають розвитку соціальному сектору за рахунок створення нових робочих місць, активізують внутрішній господарський сектор держави, стимулюють конкуренцію, тощо. Одночасно із цим, високий рівень економічної значущості нафтогазової галузі зумовлює численні економічні ризики, зокрема: маніпулювання зі сплатою податків, недобросовісну конкуренцію, шахрайства, корупцію, тощо. Попереджати та запобігати виникненню цих ризиків може держава за рахунок регуляторної діяльності спеціальних органів, наділених особливими повноваженнями та можливістю застосовувати державний примус (с.84);

– зроблено висновок про те, що адміністративно-правовий механізм державного регулювання нафтогазової галузі України – це регламентована адміністративно-правовими нормами система елементів, за рахунок яких досягається реалізація завдань і функцій здійснення державного регулювання у досліджуваній сфері суспільного життя. Аргументовано, що елементами адміністративно-правового механізму державного регулювання нафтогазової галузі є: суб'єкти, об'єкт регулювання, спеціальні адміністративно-правові методи діяльності суб'єктів, а також відповідальність за порушення нафтогазового законодавства. В своїй сукупності дані елементи забезпечують, в першу чергу, законність регулювання, а також виконання ним (державним регулюванням) своїх ключових завдань (с.89);

– аргументовано, що ліцензійно-дозвільна діяльність у нафтогазовій галузі України – це визначена та упорядкована законодавством процедурна діяльність уповноважених органів державної влади, що спрямована на оформлення, надання дозвільних та ліцензійних документів, які посвідчують право фізичних та юридичних осіб на здійснення господарської діяльності, окремих дій та операцій в нафтогазовому секторі, а також контроль за

дотриманням такими фізичними та юридичними особами ліцензійно-дозвільних умов (с.137);

– констатовано, що загальні та спеціальні принципи організаційно-правового забезпечення медичного обслуговування членів сімей поліцейських визначають ключові ідеї та напрямки реалізації цієї діяльності, однак, саме спеціальні вихідні начала консолідують в собі основу надання медичних послуг в закладах охорони здоров'я МВС вказаним суб'єктам та спрямовують правове регулювання відповідної сфери суспільних відносин. Відзначено, що відповідні засади не віднайшли свого законодавчого закріплення, а відтак ця прогалина вимагає внесення змін та доповнень до діючого загального та спеціального законодавства у сфері регулювання службової діяльності поліцейських (с.113);

– акцентовано увагу на тому, що через ведення бойових дій нафтогазовий комплекс України зіштовхнувся із значними ризиками та пошкодженнями, що, особливо в перший рік війни, значно ускладнило функціонування даної сфери та змусило законодавця переглянути підхід до формування цінової та тарифної політики. Разом із тим, окремі кроки законодавця були непослідовними, а інколи нелогічними, що призвело до збільшення цін на нафтопродукти, а також потягнуло за собою зростання вартості інших товарів, адже збільшилась собівартість виготовлення продукції, транспортування, тощо. А відтак обґрунтовано, що робота законодавця у напрямку забезпечення проведення цінової та тарифної політики в нафтогазовому комплексі повинна бути більш виваженою та послідовною, що стане запорукою економічної та соціальної стабільності (с.143);

– аргументовано, що нормативно-правові гарантії дотримання прав суб'єктів відносин, що виникають з приводу державного регулювання нафтогазової галузі, – це система законодавчо закріплених норм і механізмів, спрямованих на забезпечення законності, прозорості та стабільності правовідносин у досліджуваній сфері суспільного життя. Зазначене вище

підтверджує той факт, що нормативно-правові гарантії не є однорідними, а відтак їх доцільно поділити на конституційно-правові та законодавчі. Так, конституційно-правові гарантії формують основу для нормативного регулювання нафтогазового сектору, захисту прав його суб'єктів та забезпечення ефективної діяльності галузі в умовах правової визначеності та економічної стабільності. В свою чергу законодавчі гарантії орієнтовані на розкриття та розширення змісту гарантій конституційних. Останні представляють собою систему правових норм, закріплених у законах та підзаконних актах, та які спрямовані на забезпечення правомірної, прозорої та стабільної діяльності учасників нафтогазового ринку. Саме вказані вище гарантії спрямовані на те, щоб: визначити коло суб'єктів, відповідальних за формування та реалізацію державної політики у досліджуваній сфері суспільного життя; закріпити засади здійснення державного контролю, окреслити адміністративні процедури здійснення діяльності у нафтогазовому комплексі, тощо (с.168);

– доведено, що необхідно: по-перше, якісно вдосконалити систему кадрового забезпечення суб'єктів державного регулювання нафтогазової галузі України, адже як показала практика, держава не була готова до сучасних викликів та загроз, що не в останню чергу було обумовлено відсутністю професіоналів у цій сфері та браком досвіду у них; по-друге, вдосконалити систему розробки та прийняття управлінських рішень; по-третє, вирішити проблеми інформаційного забезпечення всіх суб'єктів, що є учасниками правовідносин у нафтогазовому комплексі. В даному контексті необхідною також є розробка науково-методичного забезпечення для діяльності суб'єктів, що вступають у правовідносини в досліджуваній сфері суспільного життя (с.186).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивна оцінка дисертаційного дослідження в цілому не виключає можливості й необхідності висунути низку зауважень критичного та дискусійного характеру:

1. Так, на мою думку, слід було не лише запропонувати «в статті 6 Закону України «Про нафту і газ» окреслити коло органів державного регулювання нафтогазової галузі, а також розкрити межі їх компетенції, що в свою чергу забезпечить упорядкування суспільно-правових відносин державного регулювання нафтогазового сектору, а також більш точне розмежування повноважень різних публічно-владних структур за даним напрямом», а й у додатках навести відповідний Проект Закону «Про внесення змін до статті 6 Закону України «Про нафту і газ»».

2. У підрозділі 1.1 дисертаційного дослідження здобувачка занадто захопилась аналізом підходів вчених до розуміння поняття «національна економіка», означеному питанню авторка присвятили аж чотири сторінки (с.27–31).

3. Досить поверхнево здобувачкою проаналізовано норми Закону України «Про нафту та газ» у підрозділі «Нормативно-правовий масив державного регулювання нафтогазової галузі України», адже дисертантка наводить лише його основні положення (с.65–66), не вказуючи на його недоліки.

4. Опрацьовуючи шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання нафтогазової галузі в умовах дії правових режимів надзвичайного стану (розділ 3) здобувачці варто було передбачити окремий підрозділ в якому слід було узагальнити зарубіжний досвід державного регулювання нафтогазової галузі та можливості його використання в Україні.

Варто відмітити, що висловлені зауваження характеризують складність дослідженої проблеми, а тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку та високі наукові здобутки дисертаційного дослідження Кривов'яз Е.С. Результати дослідження можуть бути використані у науково-дослідній сфері – як підґрунтя проведення подальших теоретичних досліджень, присвячених теоретичним та практичним проблемам державного регулювання нафтогазової галузі; галузі правотворчої діяльності – в процесі розробки нових та вдосконалення діючих законодавчих та підзаконних

нормативно-правових актів, в нормах яких закріплюються адміністративно-правові засади державного регулювання нафтогазової галузі; правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів державного регулювання нафтогазової галузі України; освітньому процесі – під час підготовки підручників та навчальних посібників, а також навчально-методичних та лекційних матеріалів з дисциплін «Адміністративне право», «Екологічне право», тощо.

Висновок

Основні наукові положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дисертації Кривов'яз Е.С. були достатньо оприлюднені нею у статтях періодичних фахових видань, тезах доповідей науково-практичних конференціях.

Виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел. Зміст дисертаційної роботи висвітлений повно, систематично, послідовно. Авторка обґрунтувала власні висновки проведеного дослідження, які є суттєвим внеском у розвиток адміністративного права України. В цілому, дисертація Кривов'яз Еліни Сергіївни є самостійним, завершеним науковим дослідженням, присвяченим дослідженню адміністративно-правових засад державного регулювання нафтогазової галузі.

Отже, дисертація «Адміністративно-правові засади державного регулювання нафтогазової галузі» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її авторка заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за

спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

доктор юридичних наук, професор,

заслужений діяч науки і техніки України,

ректор Центральноукраїнського

державного університету

імені Володимира Винниченка

Євген СОБОЛЬ